

04

EU-MIDIS

Istraživanje Europske unije
o manjinama i diskriminaciji

Hrvatski

2010

Sažeto izvješće Policajska kontrola i manjine

Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA)

EU-MIDIS

ISTRAŽIVANJE EUROPSKE UNIJE O MANJINAMA I DISKRIMINACIJI

ŠTO JE EU-MIDIS?

EU-MIDIS je kratica za "European Union Minorities and Discrimination Survey", odnosno Istraživanje Europske unije o manjinama i diskriminaciji.

Radi se o prvom istraživanju na razini EU-a u kojem se skupine doseljenika i etničkih manjina ispitivalo o njihovim iskustvima s diskriminacijom i kriminalnom viktimizacijom u svakodnevnom životu.

Budući da se mnogi slučajevi diskriminacije i viktimizacije ne prijavljuju te da je trenutno u mnogim državama članicama prikupljanje podataka o diskriminaciji i viktimizaciji manjinskih skupina ograničeno, EU-MIDIS do danas pruža najsvaeobuhvatniji uvid u opseg diskriminacije i viktimizacije manjina u EU-u.

Tijekom 2008. u izravnim razgovorima u kojima su im postavljena pitanja ukupno je anketirano 23,500 doseljenika i pripadnika etničkih manjina u svih 27 država članica EU-a.

U deset država članica također je anketirano 5,000 pripadnika većinskog stanovništva koji žive na istim područjima kao i manjine kako bi se omogućilo uspoređivanje rezultata u pogledu nekih ključnih pitanja.

Svaki je razgovor trajao od 20 minuta do jednoga sata, a obuhvaćao je niz detaljnih pitanja.

Četvrto u nizu "Sažetih izvješća"

Ovo je izvješće usredotočeno na iskustva ispitanika s policijskom kontrolom, uključujući i razinu povjerenja u policiju. To je četvrto u nizu EU-MIDIS "Sažetih izvješća" usmjereno na specifične rezultate istraživanja.

EU-MIDIS-ova "Sažeta izvješća" samo su uvodan "kratak pregled" specifičnih rezultata istraživanja, a namjera im je čitatelja upoznati s nekim ključnim pokazateljima.

Sveobuhvatno izvješće EU-MIDIS o glavnim rezultatima objavljeno je u prosincu 2009., a u njemu se nalaze sve dodatne informacije o uzorkovanju i mjestima razgovora u svakoj državi članici kao i detaljni rezultati istraživanja o različitim područjima obuhvaćenim istraživanjem.

Sva su izvješća istraživanja dostupna na web-stranici agencije (<http://fra.europa.eu/eu-midis>):

- Sažeto izvješće 1: *The Roma* (Romi)
- Sažeto izvješće 2: *Muslims* (Muslimani)
- Sažeto izvješće 3: *Rights Awareness and Equality Bodies* (Informiranost o pravima i tijelima za promicanje jednakosti)
- EU-MIDIS: *Main Results Report* (Izvješće o glavnim rezultatima)
- EU-MIDIS "At a glance"- *introduction to the survey* ("Ukratko"- uvod u istraživanje)
- *Full technical report* (Potpuno tehničko izvješće)
- *Survey questionnaire* (Upitnik korišten u istraživanju)

Ukoliko imate pitanja glede ovog prevoda molimo Vas da pogledate originalnu i službenu verziju dokumenta na engleskom jeziku.

SAŽETO IZVJEŠĆE 4: KLJUČNI REZULTATI O POLICIJSKOJ KONTROLI I MANJINAMA

- U šest od deset država članica u kojima su ispitivani pripadnici skupina manjinskog i većinskog stanovništva koji žive u istim naseljima u posljednjih je 12 mjeseci policija češće kontrolirala ispitanike iz redova manjine.
- Kada je posrijedi učestalost policijskih kontrola kojima su bili podvrgnuti anketirani pripadnici manjine i većine u deset država članica, samo su pripadnici manjine doživjeli tri ili više policijskih kontrola u razdoblju od 12 mjeseci.
- Pojedine manjinske skupine osobito se strogo kontroliraju – primjerice, ispitanici romske nacionalnosti u Grčkoj u prosjeku su prošli približno 6 policijskih kontrola u razdoblju od 12 mjeseci.
- U deset država članica u kojima se mogu vršiti usporedbe između ispitanika koji pripadaju manjini i onih koji pripadaju većini, u javnom prijevozu ili na ulici pripadnici manjine češće su podvrgavani kontrolama u odnosu na većinu. U Mađarskoj je, primjerice, 83 % romskih ispitanika podvrgnutih policijskoj kontroli zaustavljeno u javnom prijevozu ili na ulici u usporedbi s 10 % pripadnika većine; u Španjolskoj je 81 % kontroliranih Sjeveroafrikanaca bilo u javnom prijevozu ili na ulici u usporedbi s 30 % pripadnika većine.
- U deset država članica u kojima se mogu vršiti usporedbe između ispitanika koji pripadaju manjini i onih koji pripadaju većini, od pripadnika manjine češće se nego od većine tražilo da pokažu osobne dokumente tijekom kontrole. U Italiji se primjerice od 90 % zaustavljenih Sjeveroafrikanaca tražilo da pokažu osobni dokument u usporedbi s 48 % pripadnika većine, a u Grčkoj je to traženo od 88 % Roma i 48 % pripadnika većine.
- U deset država članica u kojima se mogu vršiti usporedbe između ispitanika koji pripadaju manjini i onih koji pripadaju većini, pripadnici većine uglavnom smatraju da se policija s njima ophodila pristojno dok je više pripadnika manjine koji su izjavili da se policija prema njima ponašala bez poštovanja.
- Manjinske skupine koje smatraju da ih je policija zaustavila na temelju njihove etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla imaju nižu razinu povjerenja u policiju od manjinskih skupina koje su bile podvrgnute kontroli, ali to nisu smatrale povezanim s podrijetlom.
- Preko 1 od 5 od svih ispitanika iz sljedećih skupina smatralo je da ih je policija u posljednjih 12 mjeseci podvrgnula kontroli zbog njihovog doseljeničkog podrijetla ili pripadnosti etničkoj manjini: Romi u Grčkoj (39 %); Sjeveroafrikanci u Španjolskoj (31 %); Romi u Mađarskoj (24 %); subsaharski Afrikanci u Francuskoj (24 %) i Sjeveroafrikanci u Italiji (21 %).
- Svaka druga žrtva napada, prijetnje ili teškog uznemiravanja iz manjinske skupine izjavila je kako nije prijavila slučaj policiji jer nije vjerovala da bi policija mogla išta učiniti po tom pitanju.
- 13 % žrtava napada, prijetnje ili teškog uznemiravanja iz manjinske skupine izjavilo je kako nije prijavilo slučaj policiji zbog nenaklonjenosti policiji ili straha od nje i/ili zbog prijašnjeg lošeg iskustva s policijom.

ISTRAŽIVANJE

Pitanja postavljena u okviru EU-MIDIS-ova istraživanja pokrivala su sljedeće glavne teme:

- pitanja o iskustvima ispitanika s diskriminacijom zbog pripadnosti manjini u devet različitih područja iz svakodnevnog života i jesu li prijavili diskriminaciju,
- pitanja o percepciji različitih vrsta diskriminacije u zemlji u kojoj žive kao i pitanja o poznavanju vlastitih prava i institucija kojima se mogu žaliti na diskriminacijsko postupanje,
- pitanja o tome jesu li ispitanici bili žrtve kaznenog djela, uključujući i ono jesu li smatrali da je njihova pripadnost manjini bila povodom njihove viktimizacije, djelomično ili u cijelosti, i jesu li prijavili viktimizaciju policiji (uključujući i razloge neprijavlivanja),

Upitnik EU-MIDIS-a dostupan je na:

http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_Questionnaire.pdf

- pitanja o susretima s policijom, carinskim tijelima i tijelima granične kontrole te jesu li se ispitanici smatrali žrtvama diskriminacijskog etničkog profiliranja.

UZORAK

Obuhvaćene su sve države članice EU-a.

Od 500 - 1,500 obavljenih razgovora u svakoj državi članici.

Anketirane su odabrane skupine etničkih manjina, doseljenika i nacionalnih manjina.

Razdoblje anketiranja:

Svibanj – studeni 2008.

Pristup uzorkovanja:

Uglavnom nasumično uzorkovanje: u 22 od 27 država članica.

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

ZAŠTO JE VAŽNO PRATITI POLICIJSKE KONTROLE MANJINA

Provedba zakona zasnovana na jednakosti i zabrani diskriminacije temelj je svih demokratskih društava. Zbog stalnog doseljavanja u Europsku uniju i kretanja unutar država članica i među njima kao i prisutnosti ustaljenih nacionalnih manjina, policija u EU-u sve više dolazi u dodir s različitim zajednicama.

Uzme li se u obzir da je dužnost policije ne samo borba protiv kriminala, već i briga o potrebama i pravima žrtava i svjedoka i njihovih širih zajednica, možemo je početi promatrati kao javnu službu i to onu koja služi raznolikoj europskoj populaciji. Imajući to u vidu, EU-MIDIS pitao je pripadnike manjinskih skupina o njihovim percepcijama i iskustvima s diskriminacijom na osnovu njihove etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla u različitim područjima svakodnevnog života – uključujući policiju.

Uspješnost policije kao javne službe povezana je sa stvarnim i percipiranim postupanjem policije prema različitim zajednicama. Dobar odnos s policijom i povjerenje u nju djelomično objašnjavaju visoke stope javno prijavljenih kaznenih djela. Posebno je visoka razina prijavljenih i zabilježenih rasističkih kaznenih djela pokazatelj dobrog odnosa između policije i manjinske zajednice.

U ovom se izvješću policija promatra kroz prizmu jednakosti i nediskriminacije te sa stajališta "policije kao javne službe". Odgovori preko 23,500 ispitanika iz redova manjina i doseljenika pružaju ključne dokaze o iskustvima manjina s policijskim kontrolama u svim državama članicama, uključujući dokaze potencijalno diskriminacijskog ponašanja. Dokazi predstavljeni u izvješću državama članicama mogu pomoći u prepoznavanju i rješavanju potencijalnih problema u odnosu između policije i zajednica.

Uz ovo EU-MIDIS sažeto izvješće treba pogledati i FRA-inu publikaciju "Jačanje učinkovitosti policije – razumijevanje i sprečavanje diskriminacijskog etničkog profiliranja: vodič" (2010.) koja predstavlja temu etničkog profiliranja povezanog s policijskim radom.

PRVO ISTRAŽIVANJE NA RAZINI EU-A KOJE PRUŽA DOKAZE O ISKUSTVIMA MANJINA S POLICIJSKIM RADOM

Budući da je područje policijskog rada i manjinskih skupina u većini država članica slabo istraženo, ovo izvješće predstavlja prvi uvid, na razini EU-a, u to kako odabrane manjine i doseljenici doživljavaju policiju. Tek mali broj država članica, a ponajviše UK, sustavno prikuplja podatke iz kaznenog pravosuđa ili na bilo koji način istražuje policijske prakse, uključujući policijske kontrole, i način na koji one utječu na različite skupine. No ovi su podaci, koji se anonimno prikupljaju kao zbirni podaci, ključan dokaz za utvrđivanje potencijalno diskriminacijskih policijskih praksi koje u slučaju da se ne provjeravaju mogu naštetiti odnosu između policije i zajednica.

Važno je napomenuti da je u pokušaju što točnijeg mjerenja razlika u iskustvima s policijom **EU-MIDIS dio istraživanja u deset država članica posvetio razgovorima s pripadnicima većinskog stanovništva o njihovim iskustvima s policijskim kontrolama**. Ti su razgovori obavljani s pripadnicima većine koji žive na istom području kao i anketirani pripadnici manjina da bi se rezultati mogli izravnije uspoređivati. U tom su pogledu rezultati istraživanja također jedinstveni jer uspoređuju iskustva različitih skupina manjinskog i većinskog stanovništva u deset država članica.

KOJA SU PITANJA POSTAVLJENA U OKVIRU ISTRAŽIVANJA?

U istraživanju su ispitanicima postavljena različita pitanja o policiji vezano uza sljedeća područja:

Policajska kontrola i kontakt s policijom

- Prije pitanja o susretanju s policijom, ispitanike se pitalo općenito imaju li povjerenja u policiju ili ne.
- Postavljeno im je pitanje jesu li u posljednjih 12 mjeseci bili podvrgnuti policijskoj kontroli u zemlji u kojoj su anketirani – *iskustvo s kontrolom*; i u slučaju da jesu, jesu li smatrali da je to bilo zbog njihovog doseljeničkog podrijetla ili pripadnosti manjini – *percepcije kontrole*, odnosno takozvanog "etničkog profiliranja".
- Ako su bili podvrgnuti kontroli, postavljeno im je niz pitanja o vrsti kontrole, uključujući i što je policija učinila i je li se prema njima ophodila s poštovanjem.

Žrtve zločina i prijava policiji

- Ispitanike koji su bili žrtve napada, prijetnje ili teškog uznemiravanja pitalo se jesu li oni ili bilo tko drugi prijavili takav slučaj policiji.
- Ako slučajevi nisu bili prijavljeni policiji, ispitanike se pitalo "zašto"?
- Ako su ispade prijavili policiji, ispitanike se pitalo jesu li zadovoljni načinom na koji je policija odradila svoj posao.

POLICIJSKA KONTROLA I PERCEPCIJE DISKRIMINACIJSKOG POSTUPANJA: RAZLIKE MEĐU MANJINSKIM SKUPINAMA

DISKRIMINACIJSKO ETNIČKO PROFILIRANJE:

U FRA-inoj publikaciji "Jačanje učinkovitosti policije – razumijevanje i sprečavanje diskriminacijskog etničkog profiliranja: vodič" (2010.), *diskriminacijsko etničko profiliranje* opisano je na sljedeći način:

- Lošije postupanje prema određenom pojedincu nego prema drugima u sličnoj situaciji (drugim riječima "diskriminiranje"), npr. provođenjem policijskih ovlasti kao što su zaustavljanje i pretraživanje.
- Kada se odluka za provođenjem policijskih ovlasti temelji isključivo ili uglavnom na rasi, etničkoj ili vjerskoj pripadnosti toga pojedinca.

U FRA-inom Vodiču objašnjeno je kada se profiliranje koje obuhvaća čimbenike kao što su rasa, etnička ili vjerska pripadnost može smatrati "nezakonitim", a termin "diskriminacijsko etničko profiliranje" koristi se da bi se nezakonito profiliranje odijelilo od zakonite primjene profiliranja.

Niz je načina za ispitivanje rezultata istraživanja koji se tiču policijskih kontrola.

Imajući to na umu, na slici 1 vidljivi su sljedeći podaci za sve ispitanike:

- (1) Ukupan postotak ispitanika iz svake manjinske skupine u svim državama članicama podvrgnutih policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci – izračunat pribrajanjem iznosa prvog postotka iznosu drugoga postotka.
- (2) Postotak ispitanika iz svake manjinske skupine u svim državama članicama podvrgnutih policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci koji su smatrali da je to bilo zbog njihovog etničkog ili doseljeničkog podrijetla – iznos prvog postotka.
- (3) Postotak ispitanika iz svake manjinske skupine u svakoj državi članici podvrgnutih policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci koji su naveli da to nije bilo zbog njihovog etničkog ili doseljeničkog podrijetla – iznos drugog postotka.

Primjer tumačenja rezultata:

Subsaharski Afrikanci u Irskoj podvrgnuti su masovnim kontrolama – 59 % svih ispitanika iz ove skupine bilo je podvrgnuto kontroli u posljednjih 12 mjeseci. No tek je 6 % svih ispitanih subsaharskih Afrikanaca smatralo da je to bilo zbog njihove etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla u posljednjih 12 mjeseci dok je 53 % njih izjavilo da su bili podvrgnuti policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci, ali to nisu pripisali diskriminacijskom policijskom profiliranju.

Rome u Grčkoj policija također masovno kontrolira – 56 % ukupnih ispitanika iz ove skupine bilo je podvrgnuto kontroli u posljednjih 12 mjeseci; 39 % svih ispitanih Roma u Grčkoj reklo je da je razlog kontrole bila upravo njihova etnička pripadnost, a tek je 17 % izjavilo da njihova iskustva s policijskim kontrolama nisu bila povezana s njihovom etničkom pripadnošću.

Kada su posrijedi rezultati prikazani na slici 1, najviše zabrinjavaju one skupine ispitanika koje iskazuju najviše razine percipiranog diskriminacijskog policijskog profiliranja. U sljedećim je skupinama, primjerice, više od 1 od 5 od svih ispitanika navelo kako smatraju da su kontroli bili podvrgnuti zbog svojeg etničkog ili doseljeničkog podrijetla i to: Romi u Grčkoj (39 %), Sjeveroafrikanci u Španjolskoj (31 %), Romi u Mađarskoj (24 %), subsaharski Afrikanci u Francuskoj (24 %) i Sjeveroafrikanci u Italiji (21 %).

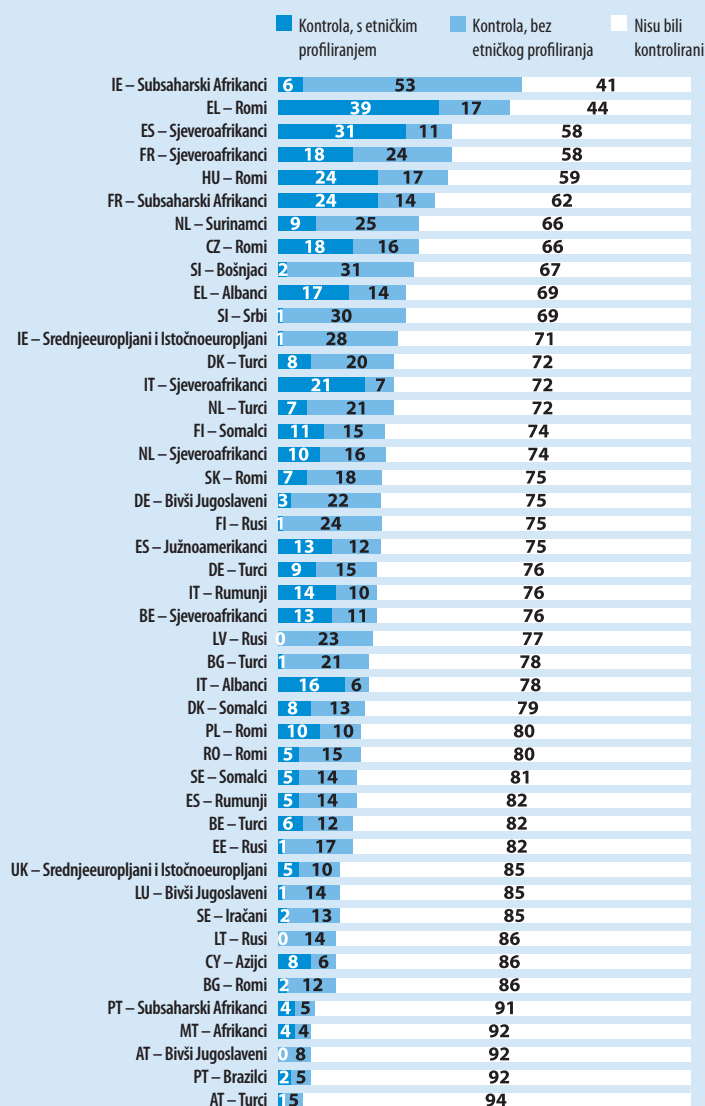
U državama članicama u kojima je ispitano više od jedne skupine postoje velike razlike i sličnosti u percipiranom profiliranju među ispitanim skupinama. Primjerice, 31 % svih Sjeveroafrikanaca ispitanih u Španjolskoj navodi da su bili podvrgnuti policijskoj kontroli zbog svoje pripadnosti doseljeničkoj skupini ili skupini etničke manjine u usporedbi s 13 % Južnoamerikanaca i 5 % Rumunja koji su smatrali da su bili podvrgnuti kontroli iz istog razloga. Ti rezultati možda ukazuju na diskriminacijske policijske prakse koje na neke manjinske skupine utječu nerazmjerno više nego na druge. Za usporedbu, u Francuskoj se sličnije razine percipiranog profiliranja mogu zamijetiti kod subsaharskih Afrikanaca (24 %) i Sjeveroafrikanaca (18 %), a u Italiji kod Sjeveroafrikanaca (21 %), Albanaca (16 %) i Rumunja (14 %).

Rezultati istodobno ukazuju na to kako neke skupine ispitanika istog podrijetla različito percipiraju policijske kontrole u državama članicama. Dok primjerice 31 % Sjeveroafrikanaca u Španjolskoj smatra da je bilo podvrgnuto policijskoj kontroli zbog svoje etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla –“etničkog profiliranja”– u Francuskoj isto misli 18 % Sjeveroafrikanaca; a dok 39 % Roma u Grčkoj smatra da je od policije doživjelo etničko profiliranje, tek je 5 % Roma u Rumunjskoj i 2 % Roma u Bugarskoj navelo da ih je policija kontrolirala upravo zbog njihove etničke pripadnosti. Kako je navedeno u “Sažetom izvješću” o Romima, jedno od objašnjenja takve neujednačenosti moglo bi biti da su Romi u Bugarskoj i Rumunjskoj izolirani od većinskog društva, što uključuje i policijske kontrole, pa su stoga rjeđe izloženi potencijalnoj diskriminaciji.

Positivno je da je usporedbom rezultata svih istraženih skupina vidljivo da su općenito ispitanici iz Rusije i bivše Jugoslavije smatrali da su rijetko podvrgnuti policijskim kontrolama zbog svoje etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla. Skupine koje su izjavile da ih je policija najčešće kontrolirala zbog njihove etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla – kao što su Romi, Sjeveroafrikanci i subsaharski Afrikanci – imaju međutim karakteristično tamniju boju kože od skupina koje su izjavile da su imale najmanje iskustva s diskriminacijskim policijskim kontrolama.

Jedan od načina za bolje razumijevanje rezultata istraživanja je i uvid u rezultate iz deset država članica u kojima je anketirano i većinsko stanovništvo, jer se tako mogu lakše kontekstualizirati i usporediti s onim što se u pogledu policijskih kontrola smatra “normalnim”, odnosno s onim kako ih doživljava većinsko stanovništvo.

Slika 1

Polijske kontrole u posljednjih 12 mjeseci (%)

EU-MIDIS, pitanja F3 i F5

POLICIJSKA KONTROLA: RAZLIKE IZMEĐU MANJINSKIH I VEĆINSKIH SKUPINA OBUHVAĆENIH ISTRAŽIVANJEM

Postotak ljudi podvrgnutih policijskoj kontroli

U deset zemalja pripadnike većinskog stanovništva koji žive na istim područjima kao i ispitanici iz manjinske skupine pitalo se jesu li bili podvrgnuti policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci.¹

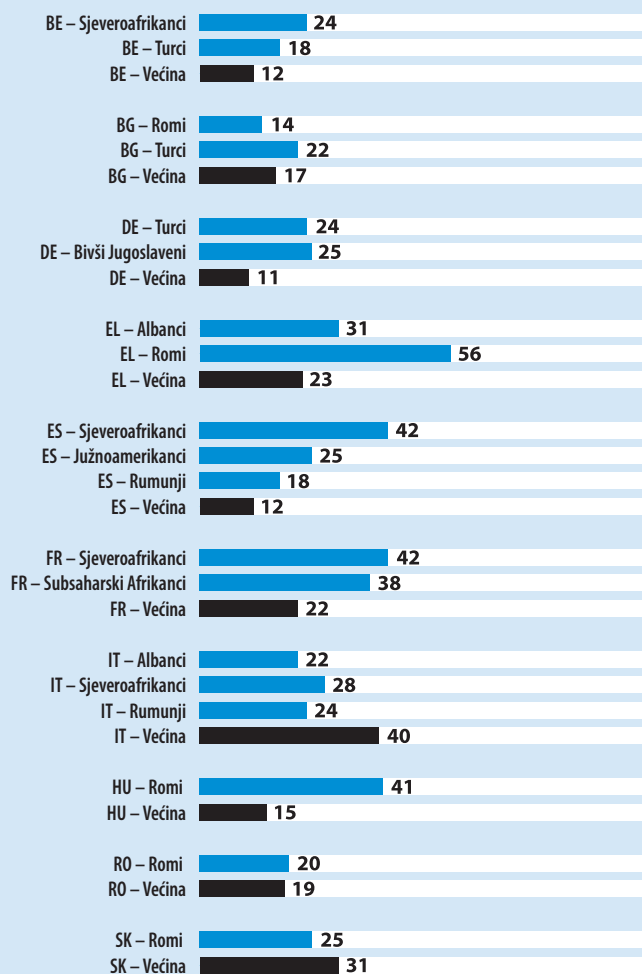
Rezultati prikazani na slici 2 pokazuju kontrolira li policija pripadnike manjina više nego pripadnike većine. Ipak, budući da se pripadnicima većinskog stanovništva nije postavljalo pitanje jesu li smatrali da su bili podvrgnuti policijskoj kontroli zbog svoje pripadnosti etničkoj manjini, rezultati samo pokazuju postotak ljudi koji su bili podvrgnuti kontroli u svakoj skupini i trebalo bi ih pažljivo

tumačiti prije donošenja zaključka o eventualnim praksama diskriminacijskog profiliranja. Imajući to u vidu, može se primijetiti sljedeće:

- U 6 od 10 država članica u kojima su anketirani pripadnici manjine i većine – pripadnici manjine češće su bili podvrgavani policijskim kontrolama u posljednjih 12 mjeseci.
- U 2 od 10 država članica u kojima su anketirani pripadnici manjine i većine – pripadnici većine češće su bili podvrgavani policijskim kontrolama u posljednjih 12 mjeseci i to u Italiji i Slovačkoj.
- U Bugarskoj je slika mješovita – 14 % Roma, 17 % većinskog stanovništva i 22 % Turaka izjavilo je da je bilo podvrgnuto policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci.
- U Rumunjskoj nema očitih razlika u podvrgnutosti policijskim kontrolama između romskog (20 %) i većinskog stanovništva (19 %).

Slika 2

Osobe podvrgnute policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci, rezultati za uzorak većinskog stanovništva i manjinske skupine anketirane u deset država članica (% svih ispitanika)

EU-MIDIS, pitanje F3

Testiranjem statistički značajnih razlika između rezultata dobivenih od većine i pripadnika manjina u deset država članica², EU-MIDIS navodi da u većini slučajeva te razlike nisu slučajnost.

Ovdje se u iskustvima s policijskim kontrolama između većinskog i manjinskog stanovništva uočavaju ogromne razlike, primjerice:

- u Mađarskoj je 15 % pripadnika većine bilo podvrgnuto policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci u usporedbi s 41 % ispitanika romske nacionalnosti,
- u Grčkoj je 23 % pripadnika većine i 56 % ispitanika romske nacionalnosti bilo podvrgnuto policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci,
- u Španjolskoj je 12 % pripadnika većine i 42 % ispitanika sjeveroafričkog podrijetla bilo podvrgnuto policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci,
- u Francuskoj je 22 % pripadnika većine i 42 % ispitanika sjeveroafričkog podrijetla bilo podvrgnuto policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci.

¹ Raspoloživi proračun za istraživanje omogućio je anketiranje većinskog stanovništva samo u deset od 27 država članica EU-a koje su odabrane nasumično.

² Na razini povjerenja od 95 %, Pearsonov hi-kvadrat test.

Učestalost policijskih kontrola

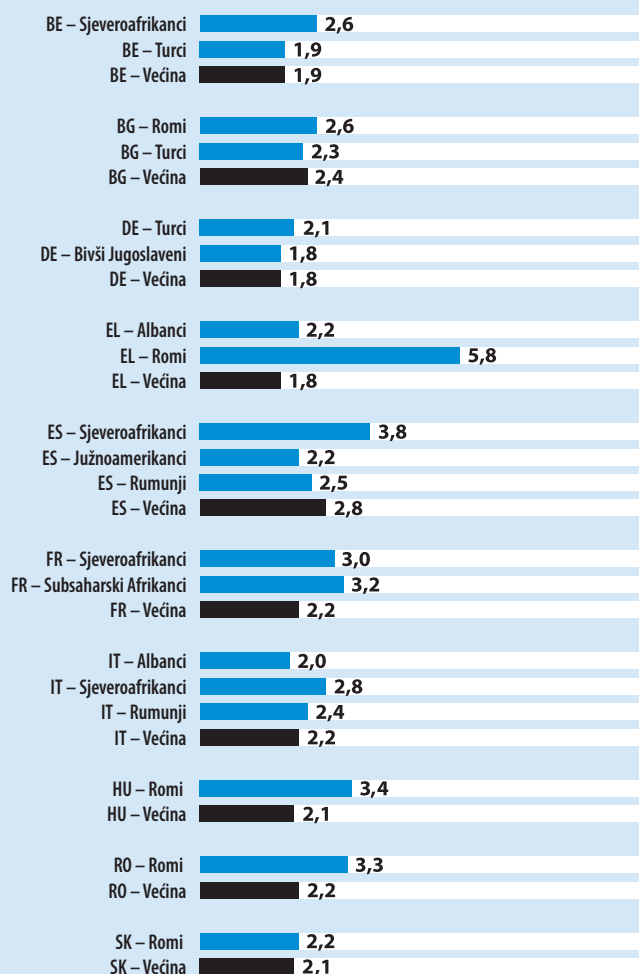
Ispitanicima koji su izjavili da su u posljednjih 12 mjeseci bili podvrgnuti policijskoj kontroli postavljeno je pitanje koliko im se to često događalo.

Na slici 3 jasno se vidi da su u mnogim državama članicama manjinske skupine u prosjeku bile češće kontrolirane od pripadnika većine. **Ako izdvojimo skupine koje su izjavile da su u posljednjih 12 mjeseci tri ili četiri puta bile podvrgnute policijskoj kontroli, proizlazi da samo manjinske skupine spadaju u tu kategoriju** – od kojih su Romi u Grčkoj doživjeli u prosjeku gotovo 6 kontrola svakih 12 mjeseci.

Ti rezultati govore da se pojedine manjinske skupine masovno kontroliraju. Zabrinjavajuće su potencijalne implikacije različitih iskustava s policijskim kontrolama između pripadnika većine i manjine, osobito u okolnostima u kojima su mnoge manjine na oprezu s policijom. Kako su pokazala pojedina istraživanja i događanja u protekla tri desetljeća – od “rasnih” nereda u londonskom predgrađu Brixton³ 1981. preko masovnih nereda u pretežno doseljeničkim predgrađima Pariza, osobito u Clichy-sous-Bois⁴ 2005. – jasno je da policija mora voditi računa o opasnosti rasta nepovjerenja i, u najgorem slučaju, potpirivanju nemira u zajednicama koje se već osjećaju diskriminiranim na temelju svoje etničke pripadnosti ili doseljeničkog podrijetla. Budući da policija predstavlja državu (a time i društvo u cjelini), mora se ponašati nediskriminacijski i ljudi je moraju takvom doživljavati. Policija na taj način može pridonijeti socijalnoj koheziji i uključenosti.

Slika 3

Incidencija policijskih kontrola u posljednjih 12 mjeseci (kod pojedinaca koji su bili podvrgnuti kontroli), rezultati za uzorak većinskog stanovništva i manjinske skupine anketirane u deset država članica

EU-MIDIS pitanje F4

3 Neredi u Brixtonu, 10.-12. travnja 1981. (Izvješće Scarman), Cmd 8427, London: Home Office (1981).

4 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4413964.stm>.

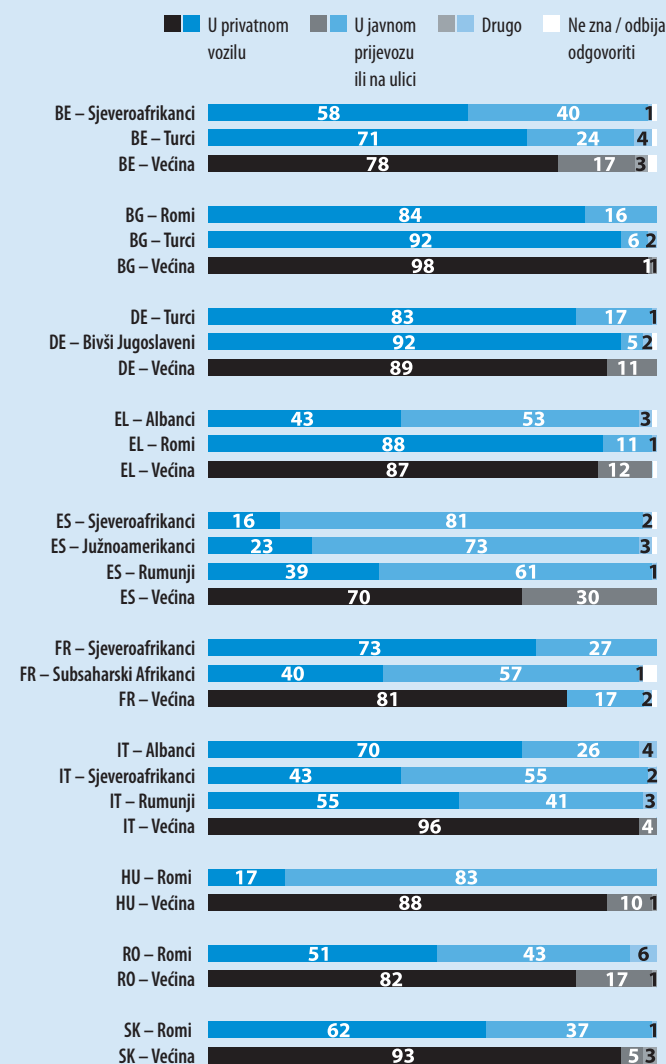
Okolnosti kontrole

U istraživanju je ljudima postavljeno pitanje o okolnostima posljednje policijske kontrole, odnosno je li ih policija kontrolirala dok su bili u privatnom vozilu, u javnom prijevozu ili na cesti. Rezultati prikazani na slici 4 govore da je između 70 i 98 % anketiranih pripadnika većine u deset država članica prilikom kontrole bilo u privatnom vozilu. Za usporedbu, vjerojatnost policijske kontrole u privatnom vozilu značajno varira među različitim anketiranim manjinama pa je tako više pripadnika manjine nego većine bilo podvrgnuto kontroli u javnom prijevozu ili na ulici. U Francuskoj je na primjer policija u javnom prijevozu ili na ulici kontrolirala 17 % anketiranih pripadnika većine, 27 % Sjeveroafrikanaca i 57 % subsaharskih Afrikanaca.

EU-MIDIS ukazuje na to da je vjerojatnost policijske kontrole u posljednjih 12 mjeseci bila značajno veća za one pripadnike manjina koji su u osobnom vlasništvu ili u vlasništvu njihova kućanstva imali vozilo (31 %) u usporedbi s pripadnicima manjine koji nisu u osobnom vlasništvu ili u vlasništvu kućanstva imali vozilo (15 %).

Slika 4

Okolnosti posljednje policijske kontrole (među pojedincima koji su bili podvrgnuti kontroli), rezultati za uzorak većinskog stanovništva i manjinske skupine anketirane u deset država članica (%)

EU-MIDIS, pitanje F6

Imajući to na umu, kod tumačenja navedenih rezultata mogu se razmotriti dvije pretpostavke koje istraživanje nije moglo ispitati: prvo, veća je vjerojatnost da će većinsko stanovništvo u državama članicama imati u vlasništvu privatno vozilo nego pojedine manjine pa je stoga izglednije da će oni biti podvrgnuti kontroli u privatnom vozilu nego u javnom prijevozu ili na ulici; drugo, policijske kontrole najčešće se provode kao rutinske kontrole prometa. Ako su obje navedene pretpostavke točne, to bi pomoglo objasniti visoke stope kontrola kojima je podvrgnuto većinsko stanovništvo u zemljama poput Italije u kojoj je 96 % većinskog stanovništva bilo podvrgnuto kontroli u privatnom vozilu u usporedbi s 43 % anketiranih Sjeveroafrikanaca, 55 % Rumunja i 70 % Albanaca.

Što je policija učinila tijekom kontrole

Ispitanicima koji su u posljednjih 12 mjeseci bili podvrgnuti policijskoj kontroli postavljeno je pitanje što je policija konkretno učinila tijekom kontrole.

Na slici 5 prikazane su glavne radnje koje je policija poduzela tijekom kontrole ispitanih manjinskih i većinskih skupina u deset država članica. Budući da su mnogi anketirani pripadnici većine i manjine kontroli bili podvrgnuti u privatnom vozilu, policija je uglavnom tražila vozačku dozvolu ili dokumente vozila. U slučaju nekih zemalja i nekih pripadnika manjine policija je također često pretraživala same ispitanike ili njihova vozila; to je doživjelo 68 % Roma u Grčkoj (u usporedbi s 9 % pripadnika većine i 4 % Albanaca); 46 % subsaharskih Afrikanaca i 38 % Sjeveroafrikanaca u Francuskoj (u usporedbi s 21 % pripadnika većine); te 33 % Sjeveroafrikanaca u Belgiji (u usporedbi s 17 % Turaka i 8 % pripadnika većine).

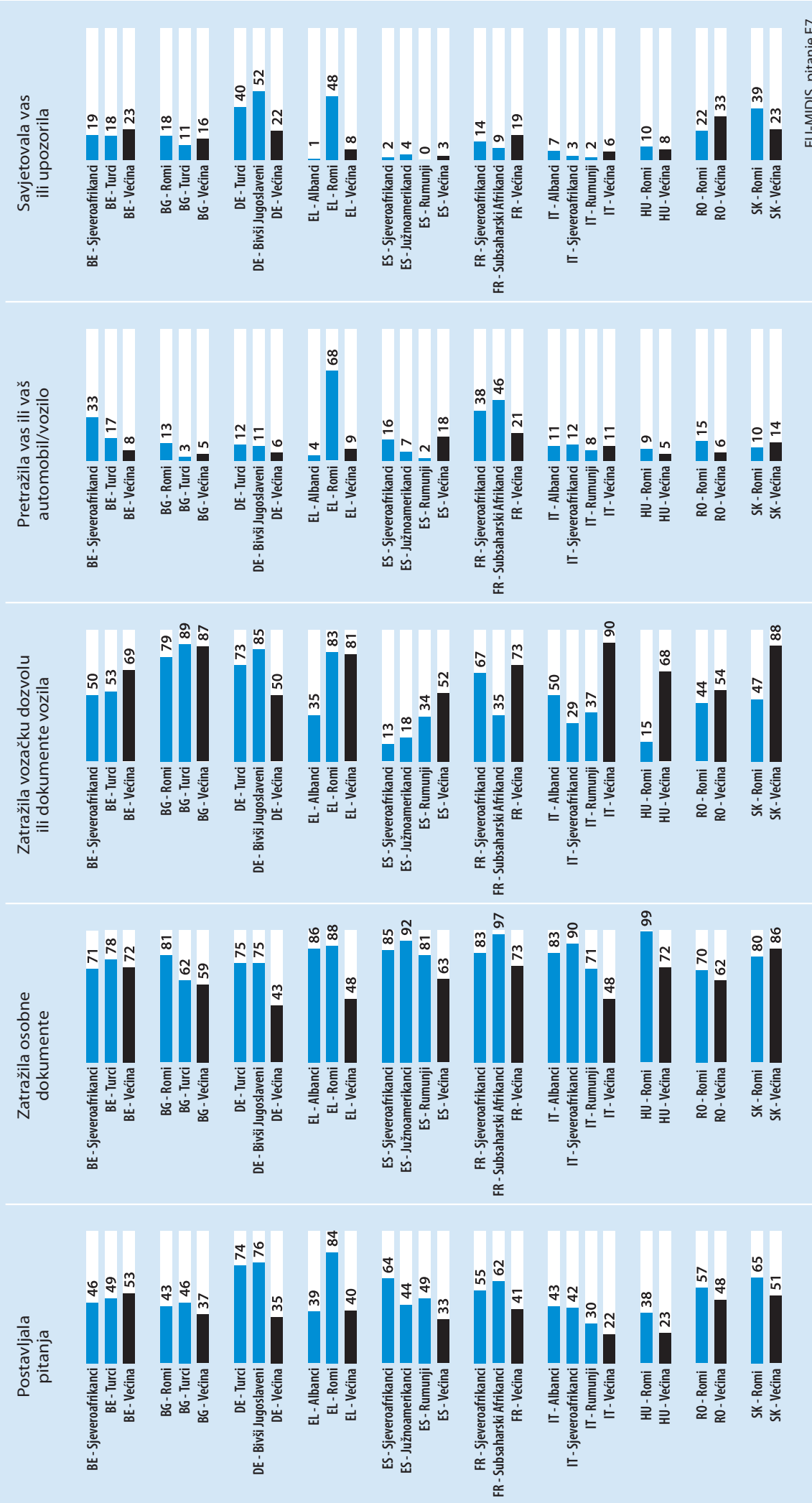
Slika 5 također ukazuje na to da su pripadnike manjine češće pitali za osobne dokumente nego većinsko stanovništvo. U Njemačkoj je tako policija od 43 % većinskog stanovništva tražila osobne dokumente u usporedbi s 75 % Turaka i 75 % ispitanika iz bivše Jugoslavije. Manjine je policija tijekom kontrole također više ispitala.

Od svih većinskih i manjinskih skupina obuhvaćenih istraživanjem policija najmasovnije kontrolira Rome u Grčkoj, koji su ujedno doživjeli i najviše razine nametljivih policijskih radnji u deset država članica. Tako je tijekom posljednje policijske kontrole 49 % Roma u Grčkoj novčano kažnjeno, 41 % testirano na alkohol ili na droge, a 34 % njih uhićeno i/ili odvedeno u policijsku postaju.

Rezultati dokazuju da je u pojedinim državama članicama potrebno sustavno nadzirati karakter policijskih kontrola kao i način odabira pojedinaca ili skupina za kontrolu kako bi se osiguralo da se one provode nepristrano te da su načini razmjerni ostvarenom krajnjem cilju.

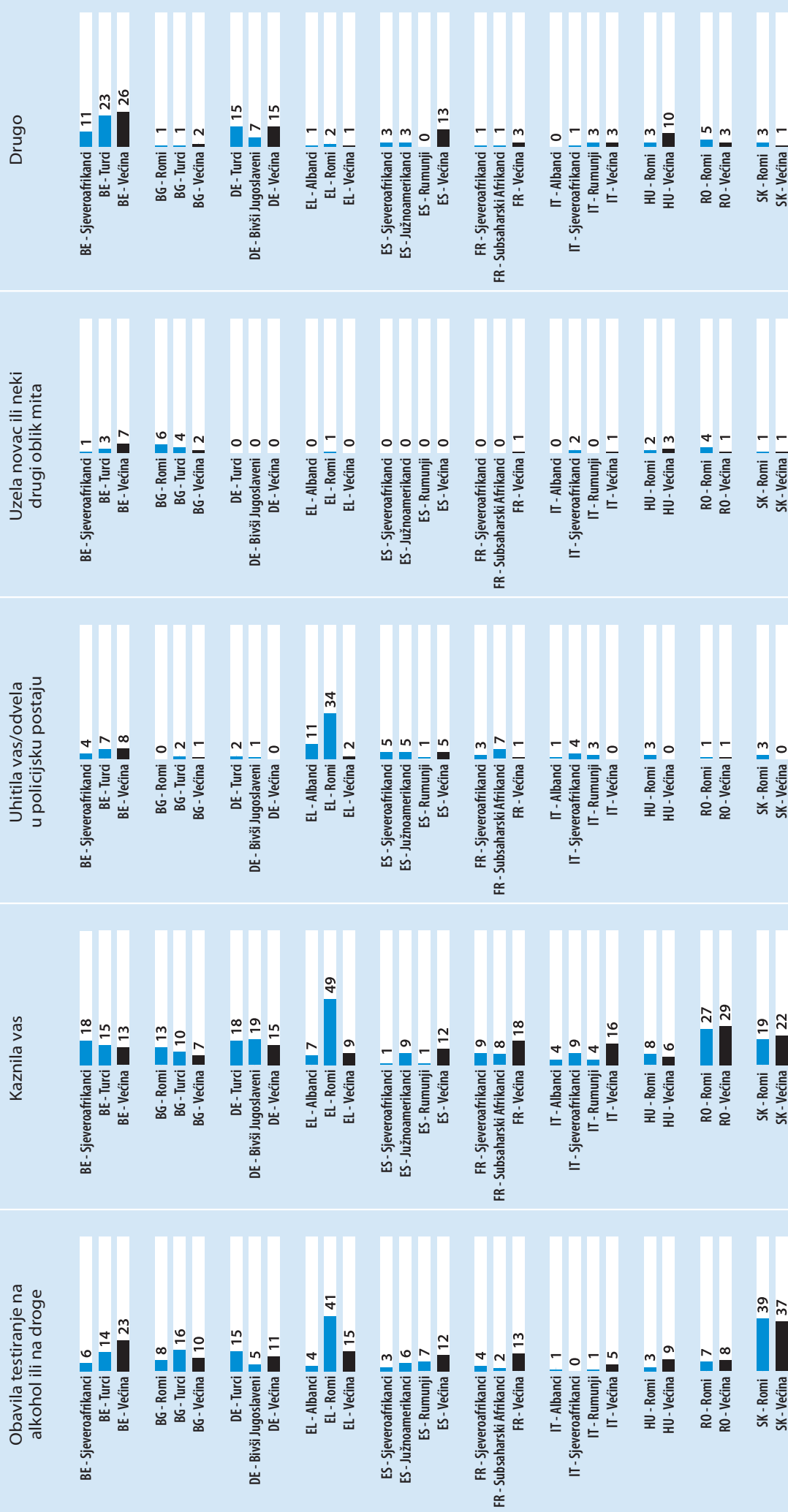
Trenutno samo UK od 27 država članica EU-a sustavno bilježi sve policijske kontrole, uključujući informacije koje se tiču etničke pripadnosti pojedinaca podvrgnutih kontroli, i stavlja te informacije na raspolaganje javnosti. Takvi su podaci ključni za utvrđivanje svakog potencijalnog nerazmjernog kontroliranja određenih zajednica, a moraju se tumačiti zajedno s dokazima jesu li takve kontrole bile posljedica nezakonitih radnji ili su ih mogle spriječiti.

Što je policija učinila tijekom posljednje kontrole u proteklih 12 mjeseci (%)

Slika 5 (nastavak)

Što je policija učinila tijekom posljednje kontrole alkohola ili na droge u proteklih 12 mjeseci (%)

Policijsko postupanje tijekom kontrole i povjerenje u policiju

Policijsko postupanje tijekom kontrole

Vežano uz posljednju policijsku kontrolu, ispitanicima je postavljeno pitanje koliko se policija pristojno ponašala prema njima. Na slici 6 prikazano je kako su različite skupine ispitanika doživjele postupanje policije.

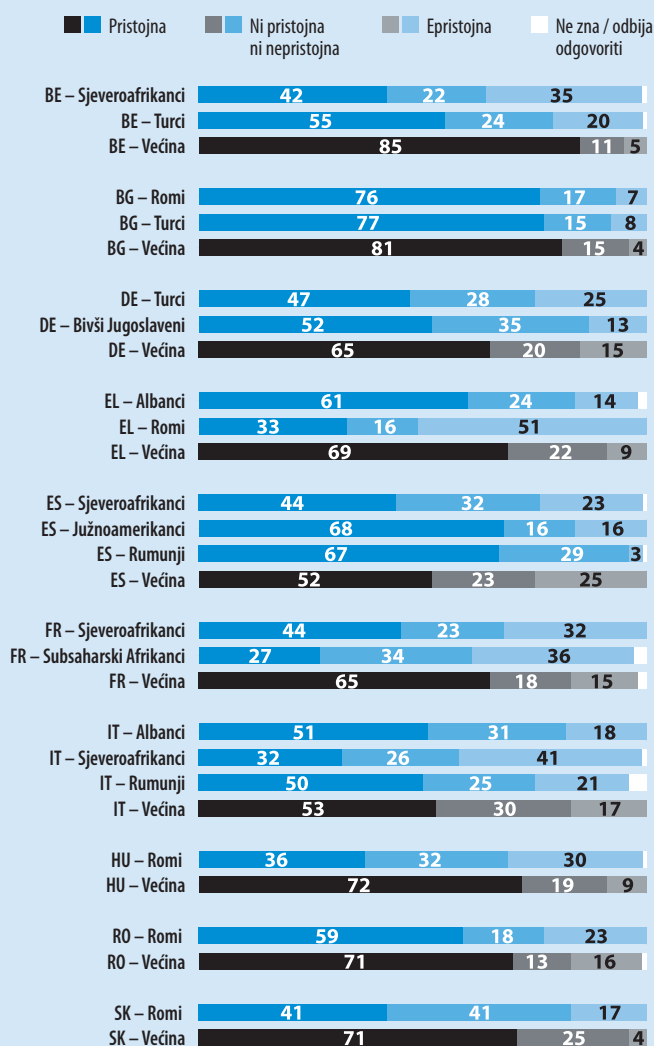
Iz rezultata jasno proizlazi da su pripadnici većine uglavnom smatrali da je policija tijekom kontrole prema njima bila pristojna dok je više pripadnika manjina izjavilo da je policija prema njima bila nepristojna.

U Belgiji je tako 42 % anketiranih Sjeveroafrikanaca, 55 % Turaka i 85 % većinskog stanovništva smatralo da je policija prema njima tijekom posljednje kontrole bila pristojna, dok je 35 % anketiranih Sjeveroafrikanaca, 20 % Turaka i 5% većinskog stanovništva smatralo da je policija prema njima bila nepristojna.

U Bugarskoj je čak više od tri četvrtine svih ispitanika (76 % Roma, 77 % Turaka i 81 % većinskog stanovništva) izjavilo da je da je policija prema njima tijekom posljednje kontrole bila pristojna, što je u velikom kontrastu s anketiranim Romima u drugim državama članicama. Primjerice, 36 % mađarskih Roma i 72 % većinskog stanovništva izjavilo je da je policija prema njima bila pristojna.

Slika 6

Koliko je policija bila pristojna tijekom posljednje kontrole (%)

EU-MIDIS, pitanje F8

Opće povjerenje u policiju – nevezano uz kontrole

Uvidom u odgovore na pitanje o općem povjerenju u policiju koje je ispitanicima postavljeno prije konkretnih pitanja o policijskim kontrolama, pri usporedbi odgovora većinskog i manjinskog stanovništva u istoj državi članici situacija varira. Iz slike 7, primjerice, proizlazi sljedeće:

- u **Španjolskoj** je postotak među različitim skupinama koje su izjavile da "uglavnom vjeruju" policiji bio sličan: Sjeveroafrikanci (52 %); Južnoamerikanci (63 %); Rumunji (67 %); većinsko stanovništvo (62 %),
- u **Njemačkoj** su kod svih skupina primjetne visoke razine povjerenja u policiju, no razine su mnogo veće kod većinskog stanovništva (89 %) u usporedbi s turskim stanovništvom (63 %) i stanovništvom iz bivše Jugoslavije (75 %),

- u **Grčkoj** albanski doseljenici iskazuju najvišu razinu povjerenja u policiju (66 %) u usporedbi s Romima (36 %) i većinskim stanovništvom (49 %). Visoka razina povjerenja u policiju kod Albanaca djelomice se može objasniti njihovim očekivanjima od policijskih kontrola u usporedbi s njihovim iskustvima u Albaniji.

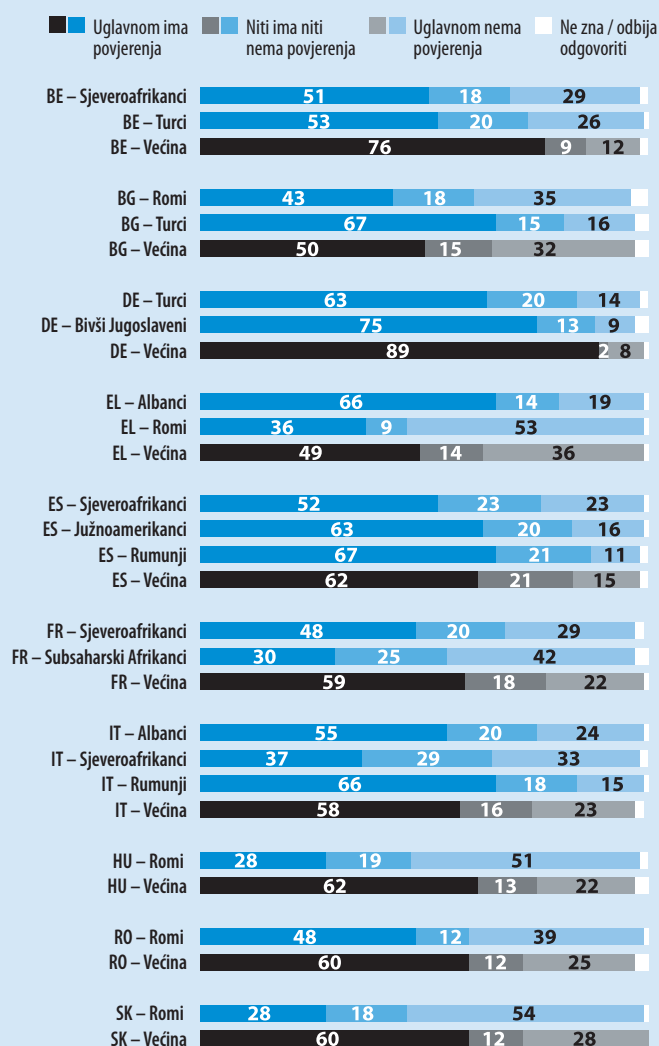
Odnos između povjerenja u policiju i postupanja policije tijekom kontrola

Usporedbom rezultata o ukupnim razinama povjerenja u policiju dobiven je jasan obrazac odgovora na pitanje manjinama jesu li se smatrali žrtvama etničkog profiliranja tijekom posljednje policijske kontrole:

50 % ispitanika koji su bili podvrgnuti policijskoj kontroli i *nisu* smatrali da je to bilo zbog etničkog profiliranja izjavilo je da uglavnom imaju povjerenja u policiju dok je 27 % ispitanika koji su bili podvrgnuti policijskoj kontroli i *smatrali* da je to bilo zbog etničkog profiliranja izjavilo da uglavnom imaju povjerenja u policiju. Otuda proizlazi jasna veza između percepcije diskriminacijskog postupanja od strane policijskog osoblja i ukupne razine povjerenja u policiju.

Slika 7

Povjerenje u policiju (%)

EU-MIDIS, pitanje F1

ISKUSTVA I PERCEPCIJE POLICIJSKE KONTROLE PREMA OSOBNIM ZNAČAJKAMA ISPITANIKA

Osim etničkog i doseljeničkog statusa koji je u žarištu zanimanja EU-MIDIS-a, u okviru istraživanja prikupljene su informacije o nizu osobnih značajki za sve anketirane pripadnike manjina, kao što su spol, dob i zaposlenost.

Ti podaci pružaju dodatni uvid u razlike u iskustvima s policijskom kontrolom – postotak ispitanika podvrgnut policijskoj kontroli. Također pružaju informacije o percepcijama policijske kontrole – postotak ispitanika podvrgnut policijskoj kontroli koji je povodom kontrole smatrao svoju etničku pripadnost ili doseljeničko podrijetlo, drugim riječima “etničko profiliranje”.

Iz rezultata proizlaze one skupine koje policija više kontrolira i koje takve kontrole smatraju diskriminacijskima, ukazujući tako na skupine s kojima policija treba pažljivo postupati želi li se riješiti problema optužbi za diskriminacijsko postupanje.

Uvidom u zbirne rezultate za sve anketirane pripadnike manjina, mogu se izvući sljedeći zaključci:

- **Spol:** Muškarce policija kontrolira češće nego žene. U posljednjih 12 mjeseci policija je u prosjeku podvrgnula kontroli 35 % muškaraca i 14 % žena iz redova manjina. Znatno više muškaraca (38 %) nego žena (28 %) smatralo je da je razlog kontrole bilo etničko profiliranje.
- **Dob:** U posljednjih 12 mjeseci policija je u prosjeku podvrgnula kontroli 15 % ispitanika u dobi od 50 godina i više. Za usporedbu, u posljednjih je 12 mjeseci kontrolirano 28 % osoba u dobi od 16 do 24 godine, 27 % u dobi od 25 do 34 godine i 25 % osoba u dobi od 35 do 49 godina. Ispitanici stariji od 50 godina (29 %) rjeđe su smatrali da ih je policija kontrolirala zbog etničkog profiliranja u usporedbi s mlađim dobnim skupinama.
- **Obrazovanje:** Što su ispitanici obrazovaniji (gledano po godinama školovanja), to su češće izjavljivali da ih je policija kontrolirala u posljednjih 12 mjeseci; tako je primjerice 16 % ispitanika s 5 godina školovanja ili manje izjavilo da ih je policija kontrolirala u posljednjih 12 mjeseci u usporedbi s 22 % ispitanika sa 6-9 godina školovanja, 25 % onih s 10-13 godina školovanja i 29 % onih sa 14 ili više godina školovanja. Razlozi tome mogu biti sljedeći: obrazovani ispitanici bolje su integrirani u većinsko društvo te su izloženiji policijskoj kontroli, jer rade u zonama u kojima prevladava većinsko stanovništvo ili redovno kroz njih prolaze. Stoga je veća vjerojatnost da će ih policija zaustaviti, jer se u određenim okruženjima⁵ smatra da im ne pripadaju. Drugo bi objašnjenje moglo biti da su obrazovaniji ljudi svjesniji svojih prava i sukladno tome pozorniji na okolnosti koje bi se mogle smatrati diskriminacijskim.
- **Zaposlenost:** Zaposleni i nezaposleni ispitanici češće su podvrgavani policijskoj kontroli u posljednjih 12 mjeseci (redom 28 % i 26 %) u usporedbi s ispitanicima koji su se izjasnili kao osobe koje rade kod kuće ili neplaćeni radnici (14 %) ili kao “neaktivni” (19 %), kategorija u koju spadaju umirovljenici i studenti. Ti su rezultati jasniji ako se uzme u obzir da se više žena izjasnilo kao domaćice ili neplaćene radnice, a žene, kao što je gore navedeno, policija rjeđe kontrolira od muškaraca. Istodobno, kako pokazuju rezultati o dobi, umirovljenici stariji od 50 godina rjeđe se kontroliraju od mlađih osoba.
- **Tradicionalna ili vjerska odjeća:** U okviru istraživanja ispitanicima je postavljeno pitanje nose li tradicionalnu ili vjersku odjeću u javnosti, a rezultati pokazuju da je to uglavnom slučaj kod žena. Promatrajući rezultate po spolu proizlazi da su žene koje nose tradicionalnu ili vjersku odjeću otprilike jednako podvrgnute policijskoj kontroli kao i žene koje takvu odjeću ne nose; isti je slučaj kod muškaraca. Istodobno, podjednak je broj onih koji nose tradicionalnu odjeću i onih koji je ne nose smatrao da su kontroli podvrgnuti zbog “etničkog profiliranja” – što, čini se, ukazuje na to da je nečija etnička pripadnost, bez obzira na odjeću, ključan čimbenik u doživljajima i percepcijama policijske kontrole. U odnosu na odjeću, čini se da drugi čimbenici, kao što su muški spol (u kombinaciji s etničkom pripadnošću), imaju jači utjecaj na vjerojatnost policijske kontrole i na percepciju etničkog profiliranja.
- **Službeni jezik kao materinski jezik:** Više ispitanika koji službeni jezik države članice u kojoj žive govore kao izvorni govornici smatra da je posljednja policijska kontrola kojoj su bili podvrgnuti posljedica “etničkog profiliranja” (46 % izvornih govornika naspram 33 % onih koji to nisu). Jedno od mogućih objašnjenja je da što su ispitanici integriraniji, to češće percipiraju da je postupanje s njima posljedica diskriminacije.

5 R. Sollund, (2006) Rasizam u policijskoj kontroli i pretraživanju - slučaj Norveške, u Kritičkoj kriminologiji tom 14(3), posebno izdanje o “Etničkom profiliranju, kriminalnoj (ne)pravdi i manjinskom stanovništvu, str. 265-292.

ŽRTVE ZLOČINA I PRIJAVE POLICIJI

Osim pitanja o policijskim kontrolama i povjerenju u policiju, u okviru EU-MIDIS-a ispitanicima je postavljeno niz pitanja o iskustvima koje su doživjeli kao žrtve zločina. Vezano uz osobna kaznena djela koja uključuju napade, prijetnje i teško uznemiravanje, ispitanicima je postavljeno pitanje jesu li oni ili netko drugi prijavili takav slučaj policiji, a ako nisu, zašto to nisu učinili.

Na slici 8 prikazani su razlozi neprijavlivanja posljednjeg slučaja napada, prijetnje ili teškog uznemiravanja svih ispitanika iz redova manjina koji su izjavili da su bili žrtve osobnog kaznenog djela. Ispitanici je dozvoljeno da opišu razloge neprijavlivanja, a osobe koje su ih ispitivale svrstale su njihove odgovore u mogućih 11 različitih kategorija.

- Svaka druga žrtva napada, prijetnje ili teškog uznemiravanja – 48 % – izjavila je kako nije prijavila slučaj policiji jer nije vjerovala kako bi policija mogla išta učiniti po tom pitanju.
- 13 % žrtava slučaj nije prijavilo policiji jer im je to bilo previše naporno, primjerice zbog vremena i birokracije koju bi prijava podrazumijevala.
- 13 % žrtava slučaj nije prijavilo policiji zbog nenaklonjenosti policiji ili straha od policije i/ili zbog prijašnjeg lošeg iskustva s policijom.

Navedeni rezultati ukazuju na nisku razinu povjerenja u policiju kao javnu službu u manjina koje su žrtve kaznenog djela. Posebno zabrinjavaju podaci prema kojima 13 % žrtava iz redova manjina slučaj nije prijavilo policiji zbog vrlo negativnih percepcija i iskustava s policijom. Usporednim promatranjem ovih rezultata i rezultata istraživanja o općem povjerenju u policiju i o pristojnosti policije u ophođenju s manjinama tijekom posljednje kontrole, jasno je da mnoge manjinske skupine imaju malo povjerenja u policiju kao javnu službu koja im može pomoći.

Kako su za pojedine skupine stope percipirane rasističke viktimizacije bile osobito visoke – 18 % svih Roma i 18 % svih subsaharskih Afrikanaca smatralo se žrtvama rasistički motiviranog napada – prijetnje ili teškog uznemiravanja, rezultati istraživanja o neprijavlivanju ukazuju da se moraju poduzeti napor u svrhu izgradnje povjerenja kod potencijalnih žrtava u policiju kao službu koja je u stanju učinkovito reagirati na prijave rasističke viktimizacije. Detaljni rezultati istraživanja po svakoj skupini ispitanika navedeni u Izvješću o glavnim rezultatima (2009.) daju jasniju sliku skupina koje su doživjele najviše kaznenih djela percipiranih kao rasistički motiviranih, te utvrđenih stopa prijavljivanja policiji i, što je vrlo važno, razloga neprijavlivanja.

Slika 8

Razlozi za neprijavlivanje policiji posljednjeg slučaja napada, prijetnje ili teškog uznemiravanja (%)

EU-MIDIS, pitanja DD13 i DE12

KORIŠTENJE DOBIVENIH REZULTATA

Rezultati iz ovoga Sažetog izvješća donositeljima političkih odluka, policiji i manjinskim zajednicama ukazuju na niz problema koje bi trebalo rješavati na lokalnoj i državnoj razini te na razini Unije:

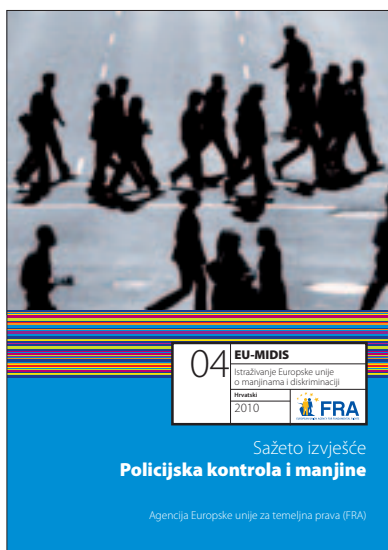
- Prikupljanje anonimnih, zbirnih podataka o iskustvima s policijskim kontrolama po etničkoj skupini i drugim varijablama poput dobi, može pomoći utvrditi učestalosti potencijalno diskriminacijskih praksi profiliranja tijekom policijskih kontrola. Ti se dokazi mogu iskoristiti za rješavanje problema diskriminacijskog postupanja tamo gdje se ono događa.⁶
- Na osnovu detaljnih informacija o opsegu, učestalosti, okolnostima i vrsti kontrola mogu se prepoznati obrasci potencijalno diskriminacijskog postupanja. Policija može iskoristiti te informacije kako bi preispitala i uskladila svoje prakse s načelima nediskriminacijskog postupanja i učinkovite kontrole.
- Potrebno je uložiti napore i prikupiti podatke o iskustvima kako manjinskog tako i većinskog stanovništva s policijskim kontrolama kako bi se eventualna različita postupanja mogla prepoznati i razumjeti.
- Premda je teško dokazati slučajeve diskriminacijskog etničkog profiliranja, visoka stopa percipiranog profiliranja zabilježena u pojedinim manjinskim zajednicama dokaz je da treba raditi na poboljšanju odnosa između manjina i policije.
- Manjine koje osjećaju da su bile žrtvama diskriminacijskog policijskog profiliranja češće imaju nižu razinu povjerenja u policiju u odnosu na druge manjine, što upućuje na to da osim napora za jačanjem povjerenja manjinskih zajednica u policiju treba preispitati i negativan utjecaja policijskog rada.
- Rezultati istraživanja ukazuju na potrebu poboljšavanja načina na koji manjina percipira policiju kao javnu službu koja je u stanju odgovoriti na potrebe žrtava kaznenih djela, a posebno na potrebe žrtava rasističke viktimizacije.

Uz rezultate ovoga Sažetog izvješća treba pogledati i zaključke iz FRA-ine publikacije "Jačanje učinkovitosti policije – razumijevanje i sprečavanje diskriminacijskog etničkog profiliranja: vodič" (2010).

⁶ Istraživanje EU-MIDIS otkrilo je da bi se u prosjeku većina ispitanika manjine složila s anonimnim prikupljanjem podataka o vlastitoj etničkoj pripadnosti ako bi to služilo prepoznavanju diskriminacijskog postupanja.

Ovo se izvješće odnosi na članak 21. o nediskriminaciji u Povelji Europske unije o temeljnim pravima.

Ova dva izvješća Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) ispituju usko povezane teme koje se tiču odnosa između policijske kontrole i manjina.

Agencija Europske unije za temeljna prava

EU-MIDIS Istraživanje Europske unije o manjinama i diskriminaciji

Sažeto izvješće: Policijska kontrola i manjine

Dizajn: red hot 'n' cool, Beč
2011 - 16 str. - 21 x 29,7 cm
ISBN-13: 978-92-9192-732-6
TK-30-09-255-HR-C
DOI: 10.2811/42569

Veliki broj informacija o Agenciji Europske unije za temeljna prava dostupan je na Internetu. Možete ih pogledati na web-stranici FRA-e (<http://fra.europa.eu>).

© Agencija Europske unije za temeljna prava, 2010.

Umnožavanje je dopušteno, osim u komercijalne svrhe, uz uvjet navođenja izvora.

Za svaku uporabu ili umnožavanje fotografija sadržanih u ovom izvješću potrebno je tražiti izravno dopuštenje vlasnika autorskih prava.

© Aaron Kohr - Fotolia.com

ISBN 978-92-9192-732-6

9 789291 927326

TK-30-09-255-HR-C

POSJETITE:

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

TAKOĐER POGLEDAJTE:

EU-MIDIS Main Results Report

EU-MIDIS at a glance

Data In Focus 1: The Roma

Data In Focus 2: Muslims

Data In Focus 3: Rights Awareness
and Equality Bodies

TECHNICAL REPORT (ON-LINE)

SURVEY QUESTIONNAIRE (ON-LINE)

Publications Office